

Drets ciutadans

Manuel M. PUJADAS i DOMINGO

Cohesió social, satisfacció individual i identificació institucional, contra desigualtat

1. El Fons Monetari Internacional preconitza de manera inequívoca i l'agència internacional de qualificació Standard & Poors reconeix per fi l'existència d'una interrelació entre desigualtat, redistribució i creixement; és sabut que ni una institució ni l'altra, tant la pública com la privada, no són pas sospitoses de defensar polítiques d'esquerres ni tan sols keynesianes de progrés social.

L'examen, la comprovació i la formulació de propostes per combatre la desigualtat és ja l'element central no solament de les polítiques d'esquerres sinó de les dretes més reticents a fer-hi front. I això és així almenys en el primer món, del qual per bé i per mal fem part, tant en l'àmbit americà, especialment dels EUA, com en l'europeu: vegeu, per exemple, la recent experiència de la Gran Coalició alemanya legislant per primera vegada sobre el salari mínim.

2. El que avui dia ens diuen els economistes, i força polítics que comencen a seguir-los –en el quadre precisament de la llarga, profunda i inacabada crisi present–, és que el creixement, o el que és mateix, la fi de la crisi no es produirà fins que no s'adoptin polítiques econòmiques i socials contra la desigualtat i per tant polítiques de redistribució dels recursos disponibles. Així ho diuen els ja clàssics Krugman o Stiglitz en el món americà, però també els menys coneguts però igualment rellevants en l'europeu com el francès Thomas Piketty. Els fets els han anat donant la raó fins al punt del reconeixement –sincer o a contracor no ho sabem– expressat per aquelles respectades institucions. Queda així progressivament desterrada la idea que la rebaixa d'impostos als rics crearia riquesa, perquè els fets, tossuts com són, l'han desmentit ja que fou precisament en el marc de dita rebaixa fiscal per als més rics que la crisi es va iniciar i aprofundir.

3. Tots ells ens parlen de polítiques econòmiques i socials perquè la crisi inicialment financera va convertir-se en econòmica i finalment ha esdevingut una crisi sobretot social, política i en darrera instància de valors que pot acabar anorreament els de la mateixa democràcia.

4. Malauradament la reflexió sobre la desigualtat, però, és absent en l'entorn andorrà. O gairebé: el CRES ha començat a fer-hi front de manera tímida però seriosa tot i que poc coneguda i insuficientment divulgada; i Càritas n'està parlant sovint els darrers temps. Però en el terreny públic i en el privat, tot és silenci ara com ara.

5. La qüestió de la desigualtat, a parer meu, esdevindrà en un termini no massa llunyà l'eix central de la reflexió i de la preocupació social i política andorrana. Perquè, sense pretendre fer una rigorosa anàlisi sociològica de la nostra societat, per a la qual no estic qualificat i, per tant, en la meua condició de simple observador, molt em temo que la intuïció no em falla si goso suggerir o fins i tot afirmar que la societat andorrana és profundament desigual.

6. Semblaria que el nostre pecat original seria el de tota societat formada majoritàriament per immigrants. Immigrants més o menys estables, però immigrants tanmateix, amb tot el que comporta de provisionalitat social, d'inestabilitat, de mobilitat, de desarrelament, d'absència d'ascensors socials i d'escassa interrelació quant a les procedències, que n'és la conseqüència inevitable ara com ara. Diria, fins i tot, que un cert racisme difús i latent empelta la societat andorrana, cosa que comporta i alhora deriva de fet en una certa *guetització* social: espanyols amb espanyols, portuguesos amb portuguesos, filipins amb filipins, francesos amb francesos... andorrans amb andorrans: és la conseqüència de la massa freqüent referència *als de fora*.

7. I si reflexionem sobre l'ocupació, l'atur ha anat assolint els darrers anys unes xifres rellevants tot i que degudament encobert i en la pràctica alleugerit pel retorn dels immigrants als països d'origen; sense aquesta vàlvula d'escapament, la crisi econòmica i social andorrana seria molt més patent i assoliria graus de notable rellevància i possiblement de tensió social. I semblantment podríem dir dels nivells de renda i d'ocupació temporal i precària d'aquells que mantenen el lloc de treball, en especial en el sector privat de l'activitat econòmica.

8. Desitjaria que tot el que he anat exposant fins aquí sobre l'entorn andorrà de la qüestió fos entès metodològicament com una hipòtesi de treball i, com a tal, desproveïda de dramatisme i de pessimisme ontològic, de manera que ens permeti examinar-la en termes cautelars i positius, és a dir, com a punt de partida per cercar algunes solucions que sense pretensions de totalitat ens permetin conjurar situacions indesitjables en un futur més o menys immediat. Es tracta d'anar trobant solucions esglaonades, una rere l'altra, que basteixin processos irreversibles de creixement amb cohesió i benestar social per assolir millors i més nivells de satisfacció individual de tots i cadascun de nosaltres amb la comunitat en què vivim i, per tant, d'identificació amb les institucions socials i polítiques del nostre Principat.

9. L'objectiu és doble. D'una banda, animar-nos a analitzar amb rigor si la hipòtesi exposada es verifica: l'enquesta qualitativa, no solament estadística, seria l'instrument aconsellable per arribar a conclusions creïbles i eficients. I de l'altra, suggerir alguna mesura política general orientada a la més i millor qualitat de vida de la ciutadania que viu i treballa a Andorra basada

en la cohesió, la satisfacció i la identificació en els termes apuntats: la generalització del vot comunal seria la principal d'entre les diverses mesures que caldria anar adoptant.

10. Si recordem el que proclama l'article 6 de la Constitució:

1. Totes les persones són iguals davant la llei. Ningú no pot ésser discriminat per raó de *naixement*, raça, sexe, origen, religió, opinió, o qualsevol altra *condició personal o social*.

2. Els poders públics han de crear les condicions per tal que la igualtat i la llibertat dels individus siguin reals i efectives.

i el comparem amb el què prescriu l'article 24

Tots els andorranos majors d'edat, en ple ús dels seus drets, gaudeixen del dret de sufragi.

comprovem que el dret de vot *no és un dret universal reconegut per a tots els ciutadans que viuen i treballen a Andorra*, perquè bona part no tenen la nacionalitat andorrana.

11. Ara i aquí no intento reobrir el vell i mal resolt debat de fons sobre el termini de temps necessari per a l'adquisició de nacionalitat andorrana. Només pretenc posar sobre la taula la necessitat d'avançar en el camí que els poders públics compleixin, ni que sigui parcialment i progressiva, el mandat constitucional de crear les condicions per tal que *la igualtat sigui real i efectiva*. Es tractaria que a tots els estrangers de residència efectiva d'almenys tres anys se'ls reconegués el dret de votar en els comicis comunals, precisament per tot el que he dit com a hipòtesi sobre la desigualtat política, social i econòmica. D'aquesta manera es faria un pas important per reduir la desigualtat política entre els ciutadans andorranos i els ciutadans estrangers arrelats al país. I no solament es reduiria efectivament aquest tipus de desigualtat, sinó sobretot la *percepció* generalitzada de desigualtat que es dona, a parer meu, entre els residents estrangers que tot i el seu arrelament es troben i a més se senten marginats de l'acció política. El vot comunal generalitzat esdevindria un pas rellevant per a la *identificació* de gran part de la població resident al Principat amb una institució tan pròpia i decisiva com els comuns, i per extensió com un pas progressiu, cert i tangible en relació amb la resta d'institucions.

12. No tinc dubtes que aquesta mesura seria transcendental quant a la *satisfacció* individual de gran part de la població, que seria un mecanisme d'*ascens* social i un instrument de *cohesió* social i institucional generador de redistribució econòmica a partir de l'àmbit polític i social i, finalment, que seria un estri més per al *creixement* econòmic que ha de posar fi a la persistent crisi econòmica, social i de valors que patim de fa massa temps.

Si més no, aquesta és la meva hipòtesi de treball, que amb tota modèstia persegueix contribuir a la formació d'un estat d'opinió favorable a la lluita contra la desigualtat.

Manuel M. Pujadas i Domingo,
advocat i exdegà del Col·legi d'Advocats d'Andorra